

POSICIONAMIENTO SOBRE GARANTÍA DA CALIDADE UNIVERSITARIA

CREUP

Coordinadora de Representantes de
Estudiantes de Universidades Públicas

Dilixencia da Secretaría Executiva que fai constar que o presente posicionamento foi aprobado na 62 Asemblea Xeral Ordinaria celebrada o día 22 de abril de 2018, con visto e prace de presidencia.

José María Rosell Bueno

*Secretario Executivo da
Coordinadora de
Representantes de Estudiantes
de Universidades Públicas*

Pablo Alcaraz Martínez

*Presidente da Coordinadora de
Representantes de Estudiantes
de Universidades Públicas*

ÍNDICE

1. Introducción	2
2. Gobernanza nos procesos de Calidade	3
3. Participación nos procesos de Garantía da Calidade	4
3.1. Procesos internos	4
3.2. Procesos externos	7
4. Conclusións	9

1. Introducción

A Calidade Universitaria é un concepto xurdido desde o propio nacemento do Proceso Bolonia. A súa definición foise configurando a través das diferentes declaracións ministeriais, ata crear en Bergen (2005) os Estándares e Criterios Europeos da Garantía da Calidade (ESG , nas súas siglas en inglés). Estes estándares son un marco no que todas as universidades, centros de educación superior e Axencias de Garantía de Calidade deben basearse para orientar os seus procesos de creación e avaliación de títulos.

A partir do novo desenvolvemento que se creou coa aprobación dos novos ESG na Conferencia Ministerial de Ereván 2015, o Espazo Europeo de Educación Superior (EEES) deberá dirixirse cara a un camiño que empodere ao estudante no seu proceso de aprendizaxe, a fin de conseguir cidadáns críticos, autónomos e innovadores.

Nos últimos anos a Garantía da Calidade tomou moita importancia no contexto europeo e internacional e seguiu un rumbo controvertido respecto a os fins da Universidade, ao definir como criterios preponderantes para avaliar a calidade da Universidade parámetros económicos, pasando a ser unha ferramenta para modificar a Educación Superior ao servizo do mercado e non das necesidades sociais.

É por isto polo que desde o colectivo estudantil vemos con receo o que podería ser unha ferramenta para transformar a Universidade e acabou sendo unha forma de guiala cara ao mundo mercantil coma se fose unha empresa máis ao servizo dos intereses económicos.

Tamén debemos facer mención da situación actual da Garantía de Calidade no noso país, tras a aprobación dos graos de 180 ECTS, coñecidos como sistema 3+2. O Real Decreto 1393/2007 non contempla o prazo de renovación destes títulos, polo que esta problemática deberá emendarse nunha posterior modificación do Real Decreto.

Por mor da resolución da Secretaría Xeral de Universidades do 13 de marzo de 2018, abriuse un proceso de cambio no ámbito dos procedementos de Garantía de Calidade. Así, camiñamos cara a un sistema de Acreditación Institucional cuxo único obxectivo debe ser aumentar a calidade das titulacións en detrimento de burocracia. Por tanto, desde CREUP consideramos fundamental que leve a cabo unha reflexión no seo das Universidades, de tal forma que se implanten Sistemas de Garantía Interna de Calidade (SGIC) que establezan procedementos eficaces para obter e analizar a información, así como para realizar propostas de mellora. Desta forma, os estudantes deberán ser o centro deste novo panorama. Para iso, demandamos máis presenza nas comisións de Garantía de Calidade dos Centros, así como nas Axencias Externas de Calidade que procedan a avaliar esta acreditación.

Desde CREUP queremos definir a Garantía da Calidade como o conxunto de procesos sistematizados enfocados a facer da Educación Superior unha mellor ferramenta social para a creación e transferencia do patrimonio cultural, intelectual e científico, así como de progreso e desenvolvemento da sociedade.

2. Gobernanza nos procesos de Calidade

Dentro da Gobernanza Universitaria o proceso de Calidade é un pilar fundamental para poder garantir a transparencia, así como a creación e transferencia do patrimonio cultural, intelectual e científico. Para iso débese garantir a participación de todos os colectivos de forma igualitaria, democrática e participativa. Esta participación garante un proceso de avaliación real, completa e obxectiva.

Así mesmo, a avaliación deberá dar voz, tal e como establecen os criterios de Garantía de Calidade, a todos os estudantes, incluíndo entre estes a os seus representantes. Para iso, débese garantir a visibilidade e accesibilidade das caixas de correos de queixas, suxerencias, incidencias e felicitacións e débense dar a coñecer entre o estudiantado. En leste mesmo sentido, débese fomentar unha maior apertura das Comisións de Garantía

de Calidade para que se convertan en verdadeiros centros de avaliación e debate da calidade.

A participación do estudiantado en todos os órganos e procesos da Universidade é unha noción básica da filosofía que se aplica á Garantía de Calidade, xa que sen a participación do estudiantado nela non se podería conseguir de ningún xeito unha avaliación real, completa e obxectiva.

Se o sistema non incentiva a participación dos axentes implicados limita a influencia destes no proceso, provoca que non haxa unha participación suficiente para o seu bo funcionamento. Ademais, xera o paradoxo de que se culpabiliza ao colectivo estudantil por non responder as enquisas cando o fallo consiste en non contar coa súa visión desde o principio.

3. Participación nos procesos de Garantía da Calidade

3.1. Procesos internos

As Universidades teñen sistemas de Garantía de Calidade moi heteroxéneos entre elas, sendo na maioría de ocasións un mero trámite para poder aprobar os procesos de Garantía de Calidade Externos, que esixen a existencia destes procesos. #Ante isto, as Universidades teñen a responsabilidade de elaborar Sistemas de Garantía Interna da Calidade funcionais, efectivos, obxectivos e democráticos, entendendo que o seu acceso realízase por elección e non por designación, nos que se conte a implicación de todos os axentes involucrados na docencia, na xestión e mantemento dos recursos, e na xestión dos títulos.

Isto pódese lograr mediante a creación de órganos que estean institucionalizados, de forma que as súas decisións teñan un efecto notable polas partes afectadas, podendo influír de forma garantista noutros órganos de gobernanza tales como os departamentos, nos que actualmente observamos unha participación baleira do estudiantado e redúceos a un papel meramente testemuñal, cando deberían ser parte

activa do proceso de avaliación das guías docentes buscando unha coordinación horizontal e vertical das materias, entendendo tanto unha coordinación nas materias que conforman os cursos académicos como nas materias que compoñen as materias e estas á súa vez dentro do conxunto do título .

Ademais, é importante que desenvolvamos unha cultura en Garantía da Calidade onde docentes estean dispostos a traballar por unha retroalimentación real coas opinións do estudiantado mediante medios informais, e non só mediante as canles institucionais. Aquí é onde sae a relucir a Aprendizaxe Centrada no Estudante (ACE), unha nova visión da Garantía da Calidade que xurdiu na Conferencia Ministerial de Ereván 2015.

Na ACE non só deben participar os estudantes, senón que os docentes teñen que deixar atrás o rol dun mero transmisor de información, para asumir o seu papel de orientador e dinamizador.

Desde CREUP compartimos esta visión que mostra ao estudante como centro do sistema educativo universitario, por isto instamos as Universidades a que estuden a visión do estudiantado con respecto aos seguintes aspectos da ACE:

- A satisfacción e motivación propia do estudante respecto a os seus procesos e resultados de aprendizaxe.
- A posibilidade de elixir unha porcentaxe suficiente de optativas dentro dun plan de estudos.
- O profesorado debe realizar algunhas accións activas para particularizar os procesos de aprendizaxe en función do coñecemento inicial do estudiantado, das necesidades e das motivacións do estudante.
- Se o proceso de aprendizaxe ocorre unicamente entre o profesor e o estudante, ou ocorre dunha maneira horizontal entre os propios estudantes.
- Ter as ferramentas e a formación necesaria para controlar o desenvolvemento da súa propia aprendizaxe.

- O desenvolvemento de habilidades transversais como o pensamento crítico, xestión da información e a comunicación.
- A posibilidade de elixir e definir distintas vías e formas para aprender una mesma materia
- A posibilidade de elixir parte do temario dentro de una mesma materia
- A posibilidade de influír na definición dos resultados de aprendizaxe nas guías docentes
- Se o estudante e o profesor falan e reflexionan conxuntamente sobre os procesos e resultados de aprendizaxe.

As universidades deben implementar mecanismos para a promoción da innovación docente. Débese seguir traballando para definir, de maneira obxectiva, os distintos aspectos citados anteriormente; para non caer en xeneralidades e que a opinión do estudante pase a ter unha posición máis activa, como axente, dentro das avaliacións dos Sistemas de Garantía de Calidade Universitaria, que en definitiva é o que defende a ACE.

Un dos ESG está focalizado na transparencia, concretamente, o criterio 2 dita: “As institucións deben publicar información clara, precisa, obxectiva, actualizada e facilmente accesible sobre as súas actividades e programas”, é por iso polo que a transparencia e accesibilidade da información no ensino universitario é unha ferramenta clave debido a que fai partícipes a todos os axentes da Comunidade Universitaria dos procesos de Garantía de Calidade internos. Esta non só débese limitar a publicar os documentos, senón a facelos accesibles e comprensibles. En conclusión, débese garantir o dereito dos estudantes para acceder aos resultados do sistema de Garantía de Calidade e, especialmente, aos resultados das enquisas de avaliación docente e dos plans de estudos, podendo ser coñecedores das medidas tomadas respecto diso.

Desta maneira conseguimos que a Universidade teña un maior nivel de Calidade, tomando en consideración a visión do estudantado no proceso de definición dos

resultados de aprendizaxe e comprobación dos avances logrados e a consecución e nivel de implicación na definición dos mesmos.

Desde CREUP consideramos que a garantía de calidade debe nacer das propias Universidades, sen menoscabo do labor que realizan as Axencias de Avaliación Externa da Calidade. Por iso, reivindicamos un maior esforzo por parte das universidades á hora de formular os autoinformes de seguimento anuais.

Así mesmo, defendemos un papel activo dos estudantes neses procesos de análise interna, de tal maneira que sexan consultados tanto para coñecer a súa opinión como para expor os plans de mellora anuais.

3.2. Procesos externos

Desde o comezo de Bolonia, o xurdimento do Espazo Europeo de Educación Superior (EEES) e a máis recente creación dos European Standard and Guidelines (ESG), os procesos de Garantía de Calidade Externos están en auxe, estes procesos permítenos observar se os nosos títulos cumpren cos estándares europeos de calidade.

A visión actual das Axencias Externas de Calidade é a dun organismo de control. Debemos deixar atrás esta visión e pasar a unha na que as Axencias de Garantía de Calidade orienten e incentiven ás universidades na mellora continua da docencia ademais de fomentar a implantación de Sistemas Internos de Calidade realmente funcionais con representación activa de todos os colectivos implicados.

De igual modo, para unha obxectiva, veraz e eficaz labor das Axencias Externas de Calidade nos procesos de Garantía da Calidade, os organismos públicos competentes deben proporcionar independencia administrativa, con financiamento suficiente para a xestión e uso de recursos destas, e de actuación.

Para iso, á súa vez, é imprescindible a plena implicación de todos os colectivos que interveñan na universidade como avaliadores externos, especialmente os estudantes debido a que é o principal partícipe do ensino e que poderá avaliar adecuadamente os

medios dos que dispón a universidade para medir o grao de satisfacción do estudantado, o grao de resposta efectiva aos resultados e o apoio e desenvolvemento á mellora das capacidades de ensino do profesorado. Por tanto, os centros universitarios deben garantir sempre a participación do colectivo estudantil coa adecuada difusión e posta en coñecemento entre o estudantado dos procesos levados a cabo por parte das Axencias de Calidade. Para iso, deberase informar directamente o estudantado interesado dos procesos de audiencia aberta que se desenvolvan no centro.

Así mesmo, as visitas presenciais dos paneis de avaliación deben ser o máis obxectivas posibles. Débese asegurar a non influencia interesada das universidades nas entrevistas persoais. No caso de entrevistas aos estudantes, que estes sexan elixidos aleatoriamente de entre estes que cumpran os criterios estipulados polo panel previo ao proceso de entrevistas, e non polo centro, xa que este é un bo medio para obter valoracións desde un punto de vista holístico e obxectivo.

A participación do estudantado nos procesos das Axencias de Garantía de Calidade débese expandir no seu ámbito de coñecemento tanto como sexa posible, facéndolles partícipes en avaliacións institucionais, de verificación e de seguimento.

Seguindo o obxectivo da mellora continua da docencia das universidades, é necesario que o seguimento das titulacións entre os seus períodos de renovación da acreditación sexa obrigatorio.

Desde CREUP cremos necesaria a homoxeneización das estruturas e procesos de avaliación utilizados polas Axencias Externas de Garantía de Calidade autonómicas e a Axencia de Garantía de Calidade Estatal na avaliación dos títulos para que todos os estudantes das Universidades españolas gocen das mesmas características en todo o estado. Ademais, disto as Axencias de Garantía da Calidade deben garantir a accesibilidade á documentación dos procesos levados a cabo polas mesmas.

4. Conclusións

A Garantía da Calidade debe estar centrada na mellora da calidade da docencia e, con iso, débese asumir que o papel do estudante e a súa opinión é transcendental en todos os procesos que inflúen niso, tanto en procesos internos como externos.

Consideramos que as Axencias de Calidade non deben ser quen vele por que as universidades teñan procesos de Garantía da Calidade internos. Esta responsabilidade debe recaer na motivación intrínseca de cada unha delas; por tanto, son as propias universidades as que se deben preocupar de mellorar o sistema @teniendo en cuenta a cada un dos axentes que participan nos mesmos.

Ademais, entendemos como requisito imprescindible e esencial que o estudantado poida participar de maneira efectiva. Para iso, non só debe dispoñer de información, senón dos medios e ferramentas formativas que proporcionen a capacitación necesaria para construír unha opinión sólida e fundamentada, e contribuír na mellora da calidade universitaria.

Respecto a os procesos de Garantía da Calidade externos, estimamos que as Axencias de Calidade, tanto a nivel Estatal como Autonómico, deben seguir unha estrutura e uns procedementos homoxéneos para garantir, desta maneira, que o estudantado goce das mesmas garantías.

Para finalizar, desde CREUP sostemos que a participación do estudantado, de forma xusta e activa, é o paso necesario para que os procesos de Garantía da Calidade sirvan de mellora continua e real do sistema universitario, tanto desde o punto de vista do estudantado como desde o docente.